

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
**ODNOS ŠTUDENTOV DO POKOJNIN: ZANIMANJE, POZNAVANJE
IN RAZMIŠLANJE O LASTNI POKOJNINI**

Ljubljana, december 2022

TINA GNIDOVEC

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Tina Gnidovec, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Odnos študentov do pokojnin: zanimanje, poznavanje in razmišljanje o lastni pokojnini, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Janezom Malačičem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 TEORETIČNA OPREDELITEV POKOJNINE	2
1.1 O pokojnini.....	2
1.2 Reforma pokojninskega sistema.....	3
1.3 Staranje prebivalstva.....	5
1.4 Demografske spremembe in vpliv na pokojninsko blagajno	6
2 POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI	7
2.1 Prvi steber – obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje.....	8
2.2 Drugi steber – dodatno pokojninsko zavarovanje.....	9
2.3 Tretji steber – življenjska in rentna zavarovanja.....	10
3 POKOJNINA IN MLADI.....	11
3.1 Medgeneracijski sporazum	11
3.2 Razmerje med delovno aktivnimi in upokojenci	12
3.3 Trg dela in delovna aktivnost	12
3.3.1 Delovna aktivnost starejših.....	13
3.3.2 Delovna aktivnost mladih.....	14
4 RAZISKOVALNI DEL	14
4.1 Intervju z vodjo trženja v pokojninski družbi Triglav	15
4.2 Intervju z zavarovalno zastopnico v Modri zavarovalnici.....	15
4.3 Anketa med študenti Ekonomske fakultete.....	16
SKLEP	22
LITERATURA IN VIRI	24
PRILOGE.....	26

KAZALO TABEL

Tabela 1: Razmerje med zavarovanci in uživalci pokojnin v Sloveniji, 2012–2022	12
--	----

KAZALO SLIK

Slika 1: Projekcija javnih izdatkov za socialno zaščito v Sloveniji v obdobju 2013–2060 ..	5
Slika 2: Starostna struktura prebivalstva v Sloveniji med letoma 2016 in 2060.....	6

Slika 3: Sodelujoči študenti Ekonomske fakultete glede na spol.....	17
Slika 4: Sodelujoči študenti Ekonomske fakultete glede na starostno skupino	17
Slika 5: Sodelujoči študenti Ekonomske fakultete glede na socialni status.....	18
Slika 6: Odnos študentov Ekonomske fakulteti do pokojnine	19
Slika 7: Mnenje študentov glede prejemanja pokojnine v prihodnosti	19
Slika 8: Vir dohodka študentov Ekonomske fakultete	20
Slika 9: Višina dohodka študentov Ekonomske fakultete.....	20
Slika 10: Poznavanje pokojninskih družb študentov Ekonomske fakultete.....	21
Slika 11: Poznavanje ponudbe pokojninskih družb študentov Ekonomske fakultete	22

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Intervju z vodjo trženja v pokojninski družbi Triglav	1
Priloga 2: Intervju z zavarovalno zastopnico v Modri zavarovalnici.....	3
Priloga 3: Anketni vprašalnik za študente Ekonomske fakultete (1ka)	5

UVOD

Danes v družbi vse pogosteje zasledimo temo o tem, kakšne pokojnine bomo prejeli v starosti in kakšen pokojninski sistem imamo. Razmerje med aktivnimi delavci in upokojenci je vse slabše in zato so pokojnine vse nižje, in to je problem celotne družbe. Če se trenutno stanje ne bo izboljšalo, nas v prihodnosti čakajo znatno nižje pokojnine, ki nam ne bodo omogočale dostojnega življenja.

Pokojninski sistem v Sloveniji deluje na podlagi medgeneracijskega sporazuma, torej del populacije s svojim delom in prispevki polni pokojninsko blagajno, drugi del populacije pa jo s svojimi dohodki iz naslova pokojnine prazni. V to blagajno prispevamo v veliki meri tudi mladi. Cilj uspešno delujočega sistema je, da zagotovimo sredstva od delovno aktivnega prebivalstva vsem upokojencem in prebivalstvu, ki ni delovno aktivno, saj jim lahko le na ta način zagotovimo vir dohodka in dostojno življenje v zadnjem obdobju njihovega življenja (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2016b, str. 7).

Zelo pomemben podatek, ki priča o resnosti problematike, pravi, da lahko do leta 2060 pričakujemo, da na trgu dela od celotnega prebivalstva ne bomo imeli niti polovice delovno aktivnih. Poleg tega se v Sloveniji prebivalstvo v primerjavi z drugimi državami kasneje zaposluje na trgu dela in se prej tudi upokoji (Pokojninska družba A, 2019).

Tako v Sloveniji kot tudi v drugih državah lahko zaradi staranja prebivalstva na socialnem, gospodarskem in geopolitičnem področju pričakujemo številne novosti. Staranje prebivalstva vpliva na javne finance, gospodarsko rast, sistem socialne zaščite ter sestavo socialne družbe. Problem je nizka rodnost, ki v Sloveniji ne dosega stopnje, ki bi omogočala ohranjanje prebivalstva na vsaj isti starostni ravni. Drug demografski problem pa je v zadnjih desetletjih podaljšanje pričakovane in dejanske življenjske dobe. Ker mladi v pokojninsko blagajno prispevajo vedno več, sta med njimi že prisotna negotovost in strah glede višine pokojnine, ki jo bodo prejeli v prihodnosti. Zato je dobro, da se že prej z dodatnim pokojninskim zavarovanjem na davčno ugoden in varen način ustrezno pripravimo na upokojitev (Razpotnik, 2007, str. 12).

Namen zaključne strokovne naloge je predstaviti pokojninski sistem v Sloveniji, opisati problem pokojnin in prikazati, kakšen odnos in poznavanje imajo študenti do pokojnine. Odločila sem se za izvedbo intervjuja z dvema zaposlenima v zavarovalnici, ki se ukvarjata z dodatnim pokojninskim zavarovanjem, s tem bom spoznala možnosti, ki jih imamo mladi, da se že zdaj v mladosti finančno zavarujemo. Za boljši pregled nad tem, kakšen odnos in poznavanje imajo mladi o pokojnini, bom naredila tudi anketo med študenti Ekonomske fakultete.

Cilj naloge v teoretičnem delu je s pomočjo prebrane literature predstaviti obstoječ pokojninski sistem v Sloveniji, pokojninsko reformo ter razkorak med starimi, ki se

upokojujejo, in mladimi, ki vstopajo na trg dela. V raziskovalnem delu želim ugotoviti, kakšno je poznavanje in zavedanje o pokojnini pri mladih, ali sploh razmišljajo o pokojnini in pri tem vidijo problem. Seznaniti se želim tudi o njihovem poznavanju možnosti za varčevanje in koliko so sploh pripravljeni odšteti za varčevanje. Za lažje doseganje omenjenega cilja in namena naloge sem postavila naslednje hipoteze:

- O pokojnini mladi še ne razmišljajo.
- Večina mladih je mnenja, da v prihodnosti ne bodo prejeli pokojnine.
- Mladi si želijo več znanja o pokojninah in pokojninskem varčevanju.
- Mladi ne dajejo prednosti pokojninskemu zavarovanju pred ostalimi zavarovanji.

Postavljene hipoteze bom pojasnila s pomočjo obdelane strokovne literature in člankov. V veliko pomoč mi bo tudi kvalitativna in kvantitativna metodologija. S pomočjo kvalitativnih podatkov bom analizirala vsebinske podatke, ki jih bom pridobila z intervjujem v Modri zavarovalnici in pokojninski družbi Triglav ter z anketo med študenti Ekonomske fakultete.

Pričakujem, da bom imela za izdelavo zaključne naloge na voljo dovolj virov in novih podatkov. Predpostavljam, da bodo študenti sodelovali pri anketni raziskavi, prav tako sodelujoči v intervjuju. Omejitve pri izdelavi naloge so predvsem, da pričakujem, da vsi študenti v anketi ne bodo podali obširnega mnenja in bodo nepristranski, enako velja tudi za intervju. Zaradi tega bom težje pridobila podatke o njihovem mnenju. Ker gre za vsebinsko zelo obširno temo, se bom pri pisanju še posebej osredotočila na pokojninski sistem v Sloveniji, demografske spremembe in staranje prebivalstva, medgeneracijsko solidarnost, pokojninsko reformo ter poznavanje in zavedanje o pokojnini pri mladih.

1 TEORETIČNA OPREDELITEV POKOJNINE

V prvem delu bom z uporabo sekundarnih virov predstavila, kaj je pokojnina, reformo pokojninskega sistema in njeno problematiko. Govorila bom tudi o staranju prebivalstva in delovni aktivnosti starih in mladih ter demografskih spremembah in njenih vplivih na pokojnino.

1.1 O pokojnini

Pokojnino lahko opredelimo kot mesečni osebni dohodek, ki prejemniku omogoča socialno varnost v starejših letih. Vsi, ki izpolnjujejo zahtevano starost in določena leta pokojninske dobe, so upravičeni do starostne pokojnine. Te osebe so upravičene tudi do delne pokojnine, kadar ostanejo zaposlene za vsaj četrtno zavarovalnega časa, ki mora biti poln. Pravico do predčasne pokojnine imajo osebe, ki izpolnjujejo določeno starost in že imajo nekaj let zavarovalne dobe, vendar še niso upravičene do starostne pokojnine (Evropska komisija, 2021).

V Sloveniji so do starostne pokojnine upravičeni zavarovanci v primeru dopolnitve 15 let zavarovalne dobe in starosti 65 let ali dopolnitve 40 let pokojninske dobe in starosti 60 let. To velja za oba spola. Obdobja, ki se štejejo v pokojninsko dobo, so:

- čas, ko je bila oseba vključena v obvezno in invalidsko zavarovanje,
- čas, ko je bila oseba prostovoljno vključena v obvezno zavarovanje,
- čas, ko je oseba opravljala kmetijsko dejavnost,
- čas, ko je imela oseba sklenjeno delovno razmerje v tujini.

Upravičenci do letnega dodatka so vsi, ki imajo pravico do starostne, invalidne, vdovske ali družinske pokojnine in so upravičeni do različnih nadomestil iz naslova invalidskega zavarovanja. Letni dohodek je odvisen od tega, kako visoko pokojnino prejema oseba (Evropska komisija, 2021).

Končni znesek starostne pokojnine dobimo tako, da pokojninsko osnovo pomnožimo z odmernim odstotkom. Kaj je odmerni odstotek, bom bolj podrobno pojasnila v nadaljevanju, in sicer v poglavju Pokojninski sistem v Sloveniji. Pokojninska osnova je sestavljena iz mesečnih osnov zaposlenega, znižana za višino davkov in prispevkov. Ti se plačujejo po povprečni stopnji od prejete plače v najbolj ugodnih zaporednih 24 letih, ko smo bili vključeni v zavarovanje. Osnove iz preteklih let se za izračun pokojninske osnove preračunajo s pomočjo valorizacijskega količnika. Najnižja pokojnina zajema 29,5 % najnižje pokojninske osnove, ta pa v letu 2022 znaša 279,56 evra (Moje delo. Moja pokojnina, 2020). Od 1. januarja 2022 znaša najnižja pokojninska osnova 1024,75 evra ali 750,12 evra, če je odmerjena po tretjem odstavku 390. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2), Ur. l. RS, št. 48/22. Medtem ko znaša najvišja pokojninska osnova 4099,00 evrov ali 3000,47 evra (ZDS, 2022).

1.2 Reforma pokojninskega sistema

Izziv, s katerim se sooča Slovenija, je povezan s trendom staranja prebivalstva in vse daljšo življenjsko dobo. Staranje prebivalstva bo vplivalo na vse pomembne stebre v socialni državi, in sicer na sistem socialnega in zdravstvenega zavarovanja. Največji vpliv bo imelo na pokojninsko zavarovanje, saj to deluje na podlagi medgeneracijske solidarnosti. Poleg tega so tukaj še učinki globalizacije in digitalizacije, ki povzročajo višje stroške dela in pritiskajo na prispevke. Spreminjanje demografskih trendov se tako rešuje s pokojninsko reformo. Pomembno pa je poudariti, da lahko z njo spreminjamo le pogoje za upokojitev, ne moremo pa vplivati na rast bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP), zaposlenost mladih in starih ali brezposelnost. Cilj ukrepov je zagotoviti, da bo pokojninska blagajna na dolgi rok finančno stabilna. Zato je pomembno, da vlada pri pokojninski reformi spremlja gospodarske in finančne razmere na trgu dela (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2016b, str. 7–9).

Samostojna Slovenija je že večkrat doživela spremembo pokojninskega sistema. V vsaki reformi so se upokojitveni pogoji zvišali, glede na trenutno stanje pa je pričakovati, da nas v letu 2024 čaka nova reforma in s tem novi ukrepi za zagotovitev ustreznega delovanja pokojninskega sistema. Leta 1996 je bila sprejeta nova pokojninska reforma, njen cilj pa je bil predvsem višja gospodarska rast. V letu 2000 so potrdili prvi zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki je povzročil pomembne spremembe v zakonih o pokojnini. Glavna sprememba te reforme je prinesla tristebni sistem, ki tako od leta 2000 naprej ni več temeljil na enostebnem sistemu. Sprejet zakon je veljal do konca leta 2012, v tem zakonu je bilo še vedno preveč ugodnosti, čeprav je ZPIZ-1 spremenil pravico do upokojitve in starost zvišal na 58 let. Zakon tudi ni dovolj dobro upošteval podaljševanja življenjske dobe in so se zato zavarovanci predčasno upokojevali. Namen nove reforme je bil še posebej spodbujanje in stabilnost socialne blagajne. Moramo se zavedati, da so ta model uvedli v popolnoma drugačnih časih, kot jih imamo danes. Takrat je imela Slovenija zelo visoko gospodarsko rast, na trgu dela pa je bilo veliko število delovno aktivnih, kar je omogočalo, da je sistem dobro deloval (Cekin.si, 2019).

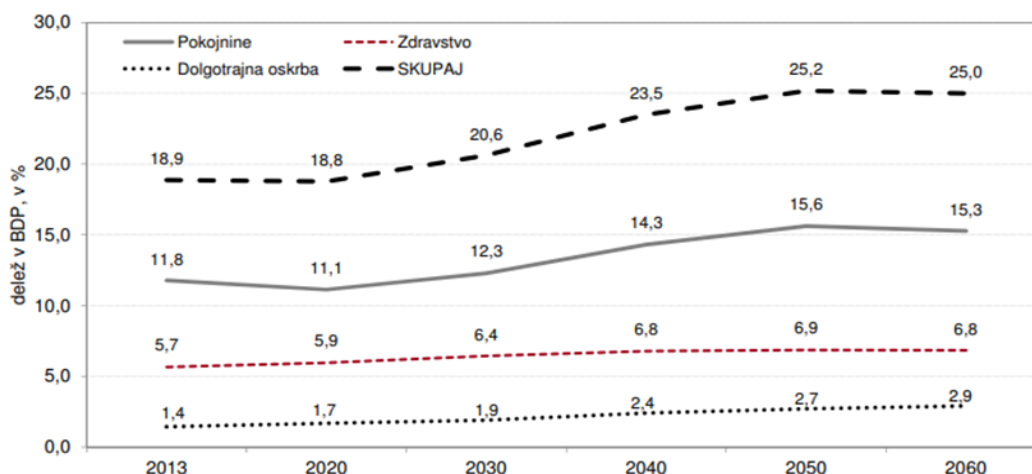
Z začetkom leta 2013 je v veljavo stopila nova reforma in s tem nov zakon ZPIZ-2, ki je vključeval vse tri stebre. S to reformo so dosegli, da so se odhodki in proračunski izdatki za obvezno zavarovanje nekoliko zmanjšali. Upokojitvena starost se je zvišala na 65 let starosti za oba spola. Za starostno upokojitev pa je določila 60 let starosti in 40 let delovne dobe (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2016b, str. 24).

V letu 2020 so v državnem zboru sprejeli novo pokojninsko zakonodajo (ZPIZ-2G), ena izmed glavnih novosti je bil dvig odmerne odstotka, ki je znašal 63,5 % za ženske, odmerni odstotek za moške pa naj bi se v prihodnjih letih izenačil z ženskim. Reforma je prinesla spremembe tudi na področju dvojnega statusa; tako so zavarovanci, ki so izpolnjevali pogoje za starostno upokojitev, prejeli izplačilo namesto takratnih 20 % pokojnine na novo določenih 40 % pokojnine, omejitev pa je bila do največ tri leta (Dernovšek, 2022). Z začetkom leta 2022 so bile sprejete nove spremembe na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja, in sicer se je začelo zavarovancem starostne pokojnine za 40 let delovne dobe zaračunavati 61,5 % od pokojninske osnove. V letu 2023 pa bo za vse veljal enak odmerni odstotek, ki bo znašal 63,5 %. Poleg tega ZPIZ-2l določa tudi novo najnižjo pokojnino, in sicer 29,5 % od najnižje pokojninske osnove, kar znaša 279,56 evra. Na novo je bil določen tudi zagotovljen znesek pokojnine za vse zavarovance, ki izpolnjujejo pogoje za starostno ali invalidsko pokojnino. Tako je od 1. maja 2021 določen znesek v višini 620 evrov (ZPIZ, 2021a).

Na sliki 1 je prikazano, da izdatki za pokojnino vsako leto naraščajo, brez pokojninske reforme pa lahko do leta 2050 pričakujemo, da bodo ti narasli z 10 na kar 15,6 % BDP. To predstavlja drugo največje povečanje v Evropski uniji. Razlog takšnega stanja pri nas je prezgodnje upokojevanje in odhod vse več generacij v upokojitev, ki bodo zaradi dviga življenjske dobe več časa v upokojitvi. Večina strokovnjakov v Sloveniji meni, da je edina

rešitev tega problema, da bomo morali delati dalj časa. OECD predlaga, da bi se v naslednji reformi morala dvigniti najnižja starost ob upokojitvi s trenutnih 60 na 62 let, prav tako pa bi se moral povečati tudi čas, ko plačujemo prispevke s 40 na 42 let. Prioriteta novega pokojninskega sistema, ki nas časa v prihodnosti, je predvsem zagotavljanje ustrezne pokojnine in stabilen pokojninski sistem (Dernovšek, 2022).

Slika 1: Projekcija javnih izdatkov za socialno zaščito v Sloveniji v obdobju 2013–2060

Vir: UMAR (2016).

1.3 Staranje prebivalstva

Danes ljudje po svetu v povprečju živijo dalj časa kot v preteklosti, zato se skoraj vsaka država sooča z naraščanjem starejše populacije. Do leta 2030 pričakujejo, da bo že vsak šesti prebivalec star 60 let ali več. Nekateri izmed dejavnikov, ki vplivajo na daljšo pričakovano življenjsko dobo, so napredek zdravstva, bolj zdrav način življenja pri ljudeh, izboljšanje življenjskih razmer in manj fizično napornega dela na delovnih mestih. Poleg tega bo do leta 2050 dvakrat več prebivalcev, ki so starejši od 60 let (World Health Organization, 2022).

Daljša življenjska doba omogoča celotni družbi nove priložnosti, saj dodatna leta prinašajo možnost za izobraževanje, nove poklicne poti in uresničevanje številnih drugih ciljev. Ker je danes vedno večje število starejših v dobrem fizičnem stanju, se pričakuje, da bomo v prihodnosti mladi lahko delali dalj časa in opravljali delo tudi, ko se bomo že upokojili (World Health Organization, 2022).

Staranje prebivalstva povzroča zaskrbljenost predvsem zaradi vprašanja, ali bo pokojninska blagajna zdržala vse večji pritisk. Izdatki za pokojnine obremenjujejo plačevalce prispevkov, starostna odvisnost od pokojnin pa vsako leto narašča. Problem staranja prebivalstva bi lahko v prihodnosti reševali s spodbujanjem rodnosti in priseljevanjem prebivalcev (Bongaarts, 2004).

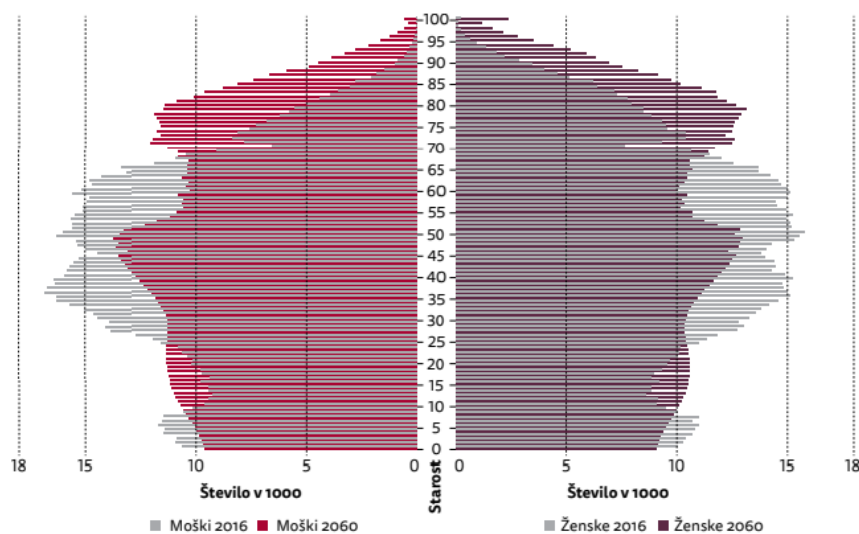
V času osamosvojitve je znašala starostna pokojnina v povprečju 78 % višine povprečno neto plače. Od takrat naprej se odstotek zmanjšuje in danes je le še 56,5 % neto plače. Pokojnine se znižujejo predvsem zaradi pokojninskih reform, te so zmanjšale odmerni odstotek in hkrati povečale obdobje izračunavanja. V preteklosti je bilo izhodišče za izračun pokojnine deset najboljših zaporednih let, trenutna zakonodaja pa za izhodišče upošteva najboljših 24 let v zaporedju. V Sloveniji velik del upokojencev že kar nekaj časa prejema pokojnino, ki ne omogoča dostojnega življenja (Pokojninska družba A, 2021).

Organizacija OECD ocenjuje, da bi vsi upokojenci za kakovostno življenje morali prejemati pokojnino v višini 70 % neto plače. Statistični podatki Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (v nadaljevanju ZPIZ) pravijo, da se povprečni čas, ko starejši prejemajo pokojnine, podaljšuje. Čas prejetanja pokojnine se je pri ženskah v zadnjih letih povečal z 21 let na 25 let in 6 mesecev, medtem ko se je pri moških čas podaljšal s 16 let in 4 mesecev na 18 let ter dva meseca. Poleg tega podatki kažejo, da se dopolnjena doba pokojnine trenutno podaljšuje samo pri ženskah, in sicer se je v zadnjem obdobju podaljšala s 34 let in 11 mesecev na 39 let (Pokojninska družba A, 2021).

1.4 Demografske spremembe in vpliv na pokojninsko blagajno

V zadnjih letih se je zaradi vse hitrejšega družbenega in gospodarskega razvoja življenjska doba bistveno podaljšala, zato se je spremenila tudi struktura prebivalstva. Glede na rodnost in zvišanje pričakovane življenjske dobe lahko pričakujemo zmanjšanje števila prebivalcev, starih med 20 in 65 let, in povečanje števila prebivalcev, starih 65 let in več. Slika 2 prikazuje, kako se prebivalstvo v Sloveniji glede na starostno strukturo spreminja po letih (UMAR, 2017, str. 9).

Slika 2: Starostna struktura prebivalstva v Sloveniji med letoma 2016 in 2060

Vir: UMAR (2017).

V Sloveniji je od začetka 1990-ih let stopnja rodnosti začela upadati, s tem je posledično vse manj mladih, to pa je prineslo velike demografske spremembe. V letu 1990 je stopnja rodnosti v Sloveniji znašala 1,46, za primerjavo pa je stopnja rodnosti v letu 2003 znašala le 1,2. Stopnja rodnosti prikazuje, koliko živorojenih otrok povprečno rodi ena ženska v rodni dobi. Treba se je zavedati, da slabega demografskega stanja ne moremo izboljšati na kratki rok, saj bomo imeli kljub višji rodnosti v prihodnosti manjše število žensk, ki bodo imele otroke. To je tudi eden izmed razlogov, da rodnost v Sloveniji upada (Pokojninska družba A, 2021).

V preteklosti je bilo na trgu dela več delovno aktivnih kot upokojevcev, kar pomeni, da so zaposleni v pokojninsko blagajno prispevali več prispevkov, kot jih je dejansko za pokojnine šlo iz nje. V tistem obdobju je bil pokojninski sistem stabilen in varen. Že zelo kmalu lahko doživimo čisto drugačno situacijo, ko bo razmerje med delovno aktivnimi in upokojenci vedno bolj nesorazmerno, saj se struktura prebivalstva vse bolj spreminja, družba pa postaja dolgoživa (UMAR, 2017, str. 11).

Pričakuje se, da naj bi do leta 2023 število prebivalcev še naraščalo, potem pa naj bi začelo upadati. Do leta 2060 pričakujejo, da bo imela Slovenija približno enako število prebivalcev, se bo pa njena struktura občutno spremenila. Koeficient, ki kaže starostno odvisnost, bo leta 2060 znašal 98,0. To pomeni, da bo veliko število starejših odvisnih od delovno aktivnih in njihovih prispevkov. V prihodnosti bodo potrebne spremembe na številnih področjih, predvsem na področju izobraževanja, zaposlovanja in usposabljanja. Glavni izzivi, ki čakajo dolgoživo družbo, so zagotovitev možnosti za čim bolj aktiven in zdrav življenjski slog v celotnem življenjskem obdobju, daljše obdobje delovne aktivnosti, finančna varnost, spodbujanje izobraževanja in uporaba sodobne tehnologije. Potrebne so predvsem spremembe na področju zaposlovanja, saj bo v nasprotnem primeru vse manj delovno aktivnih in sredstev v pokojninski blagajni (UMAR, 2017, str. 11).

Pozabiti ne smemo na pritok iz državne blagajne v višini 1,3 milijarde evrov, ki lahko v prihodnosti predstavlja velik problem, če se bo ta dolg še višal. Moramo se zavedati, da brez denarja v pokojninski blagajni tudi denarja za pokojnine ne bo. Izziv predstavlja tudi prisilno upokojevanje, pri katerem nimajo vsi enakih pravic. V prihodnosti je treba tako početje preprečiti in sistem okrepiti s spodbudami, ki bodo delovale na dolgi rok (Dernovšek, 2021).

2 POKOJNINSKI SISTEM V SLOVENIJI

V Sloveniji pokojninski sistem deluje na podlagi medgeneracijske solidarnosti. To pomeni, da v obdobju, ko smo delovno aktivni, prispevamo v pokojninsko in invalidsko blagajno ter si s tem zagotovimo prejemanje pokojnine v starosti, ko nismo več delovno sposobni (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2022). Načelo medgeneracijske solidarnosti je eno izmed osnovnih načel, saj zagotavlja delovanje obveznega pokojninskega zavarovanja. Ne glede na položaj posameznika, ki je lahko boljši

ali slabši, se ta porazdeli. Tisti, ki imajo višje dohodke, prispevajo več v pokojninsko blagajno. Pri nas je pokojninski sistem sestavljen iz treh stebrov. Trenutno ima najpomembnejšo vlogo prvi steber, ki ga izvaja ZPIZ. Drugi steber se nanaša na dodatno pokojninsko zavarovanje. Tretji steber pa se nanaša na življenjska in rentna zavarovanja (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2016b, str. 59–60).

Ker samo obvezno pokojninsko zavarovanje za finančno varnost v starosti ni dovolj, pokojninski sistem temelji na treh stebrih in je namenjen temu, da nek del varčevanja za obdobje v starosti prevzamemo sami (Remšak, 2010). V Sloveniji se število prebivalcev vsako leto povečuje, poleg tega pa že lahko opazimo drugačen odnos do starejših in staranja. Za slovensko družbo so se tako začela zrela leta. Kljub temu da je pri nas pokojninski sistem sestavljen iz treh stebrov, bi bilo dobro, da bi vsak posameznik sam poskrbel in vplival na svojo pokojninsko prihodnost in pri tem upošteval različne možnosti. V nekaterih državah že upoštevajo pet stebrov ali celo več, in sicer poleg prvih treh še četrti steber, ki se nanaša na kakovostno zdravstveno zavarovanje. Predzadnji steber si prizadeva za delno zaposlitev do čim višje starosti in predstavlja dodaten zaslužek in ohranjanje kondicije. V zadnjem stebru pa je pomembno predvsem vzdrževanje široke mreže socialnih odnosov, ki omogočajo kakovostno življenje tudi v starosti (Razpotnik, 2007, str. 18).

Prejemanje pokojnine je ena izmed glavnih pravic do socialne varnosti in je zapisana tudi v ustavi RS. Pokojninski sistem ima v Sloveniji pomembno vlogo socialne države. Ta sistem nudi ustrezno socialno varnost le osebam, ki so v času delovne aktivnosti prejemale dovolj visok dohodek. Težava je v tem, da veliko posameznikov v obdobju delovne aktivnosti ne prejme dovolj dohodka, kar vodi do ekonomskega manjka skozi življenjsko obdobje. Ekonomski primanjkljaj je posledica, da mladi na trg dela vstopajo precej pozno, posamezniki pa odhajajo v upokožitev prezgodaj. Problem, ki nas spremlja že nekaj časa, je tudi nizka rodnost in nesorazmerje v pokojninski blagajni, kar pripelje do tega, da v njej ni dovolj denarja za pokojnine (Rangus, 2016, str. 322–325).

2.1 Prvi steber – obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje

Prvi steber je osrednji steber pokojninskega zavarovanja in deluje na podlagi medgeneracijske solidarnosti. Nanaša se na socialno varnost, ki jo država zagotovi vsakemu državljanu ob upokožitvi, če je v času delovne aktivnosti plačeval obvezne prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Ta steber je za upokožence v Sloveniji zelo pomemben, saj je v večini primerov njihov edini vir dohodka. Zavarovanje je enotno in obvezno za tiste osebe, ki imajo sklenjeno delovno razmerje ali prejemajo dohodek iz druge pridobitne dejavnosti. Pravice, ki jih to zavarovanje na osnovi zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) zagotavlja, so pravica do različnih vrst pokojnin, in sicer starostne, predčasne, vdovske, invalidske, družinske in delne. Zagotavlja tudi pravico iz naslova invalidskega zavarovanja, kot je na primer pravica do skrajšanega delovnega časa

in do delnega nadomestila, pravico iz naslova dodatka za pomoč ter postrežbo in letnega dodatka (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2022).

Pokojninska doba je čas zavarovalne in posebne dobe skupaj. Zavarovalna doba je čas, ko smo plačevali prispevke in bili vključeni v obvezno zavarovanje prostovoljno ali obvezno. Posebna doba pa je čas, ki je vključen v pokojninsko dobo, kljub temu da nismo plačevali prispevkov. Odmerni odstotek je odvisen od pokojninske dobe, daljša kot je ta, večji je odmerni odstotek. Končni znesek starostne pokojnine dobimo tako, da pokojninsko osnovo pomnožimo z odmernim odstotkom (Moje delo. Moja pokojnina, 2020).

Načelo sprotnega financiranja deluje tako, da upokojenci vsak mesec na svoj račun prejmejo pokojnino iz prispevkov zaposlenih in delodajalcev. Zaradi nesorazmerja med upokojenci in delovno aktivnimi samo prispevki niso dovolj za izplačilo vseh pokojnin, zato del prispevka plača država iz proračuna. Višina prispevka zaposlenih je odvisna od višine njihove plače in znaša 15,5 % od osnove. Delodajalci v pokojninsko blagajno prispevajo 8,85 % od osnove. Skupaj tako prispevki iz tega naslova znašajo 24,35 % (Moje delo. Moja pokojnina, 2020). Žal s prejetimi pokojninami ni zadovoljen skoraj nihče, saj so na eni strani upokojenci mnenja, da so te prenizke, zaposleni pa, da so predrage, saj preveč bremenijo stroške plač (Razpotnik, 2007, str. 19).

2.2 Drugi steber – dodatno pokojninsko zavarovanje

Slovenija v sistem dodatnega pokojninskega zavarovanja vključuje kolektivna dodatna pokojninska zavarovanja, ki so namenjena javnim uslužbencem, ter obvezna in prostovoljna dodatna pokojninska zavarovanja (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2016b, str. 184).

Dodatno pokojninsko zavarovanje je tako v Sloveniji kot tudi v drugih državah že skoraj neizogibno, saj se vedno bolj zaostrejo pogoji za upokojitev, pokojnina pa številnim upokojencem žal ne omogoča dostojnega življenja. Drugi steber deluje na podlagi kapitalskega financiranja. Tukaj gre za dolgoročne prihranke, ki se nalagajo na osebne račune, ter predstavljajo dodatno pokojnino. Dodatno pokojninsko zavarovanje z davčnimi olajšavami spodbuja tudi država. Drugi steber tako na nek način dopolnjuje prvega, saj ta ni odvisen od slabih demografskih trendov in je zato zelo pomemben pri razvoju pokojninskega sistema pri nas (Razpotnik, 2007, str. 20).

Če bomo z varčevanjem za pokojnino začeli že dovolj zgodaj in če bomo vplačevali višje premije, kot znaša povprečje trenutnega prebivalstva, bi lahko dodatna pokojnina v drugem stebru skoraj zamenjala prejeta pokojnino. Problem dodatnega pokojninskega zavarovanja je, da trenutno premalo ljudi varčuje za pokojnino, tisti, ki varčujejo, pa vplačujejo prenizke prispevke in imajo posledično bolj malo privarčevanih sredstev (Razpotnik, 2007, str. 20).

Za dodatno pokojnino je konec leta 2020 varčevalo 574.219 oseb oziroma 60,2 % vseh tistih, ki so vključeni v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kar je do zdaj največ. Večina zaposlenih pri nas za dodatno zavarovanje varčuje prek kolektivnih načrtov v podjetju, kjer so zaposleni. Konec leta 2020 je dodatno zavarovanje zaposlenim nudilo 9.887 delodajalcev. Spodbudne so tudi številke, da se je za 7 % glede na preteklo leto povečalo vplačilo v pokojninske sklade, in sicer 2,81 milijarde evrov (Pokojninska družba A, 2021). Dejavnost, s katero se ukvarja dodatno pokojninsko varčevanje, se deli na vzajemne pokojninske sklade, zavarovalnice in pokojninske družbe. V prihodnosti je treba posvetiti več pozornosti razvoju tega stebra, saj bomo lahko le tako uspešno nadomestili izpad pokojnin iz prvega stebra. Dobro bi bilo narediti naložbene politike, ki bi bile prilagojene, saj bi posamezniki le tako videli prednost v varčevanju za starost (Čok, Košak, Berk Skok & Sambt, 2011, str. 29).

Ker je prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje v Sloveniji možno šele 20 let, se šele zdaj upokojujejo tisti, ki so bili vključeni tudi v to obliko zavarovanja. V Sloveniji imajo največ vloženi sredstev vzajemni pokojninski skladi, sledi jim pokojninska družba in nato zavarovalnice. Smo v dobi digitalizacije, zato se veliko strokovnjakov strinja, da bi moralo biti varčevanje za starost bolj varno in preprosto ter udobno kot na primer nakupovanje prek spleta (Pokojninska družba A, 2021).

2.3 Tretji steber – življenjska in rentna zavarovanja

Ker drugi steber za zdaj še ne more nadomestiti primanjkljaja sredstev iz prvega stebra, ima pomembno vlogo tudi zadnji steber, kjer lahko varčujemo in se dodatno zavarujemo z različnimi naložbenimi sredstvi. Za vključitev v tretji steber ni treba izpolnjevati nobenih dodatnih pogojev, vključi pa se lahko vsak posameznik prostovoljno ne glede na to, ali ima sklenjeno delovno razmerje. To je tudi glavna razlika v primerjavi z drugim stebrom, saj ta ni odvisen in povezan s prvim stebrom. Gre za življenjska zavarovanja, pri katerih zavarovanec ne pridobi davčne olajšave. Običajno prosta sredstva, ki jih imamo na voljo, potem, ko smo že plačali premijo za dodatno pokojninsko zavarovanje, namenimo še v druge oblike zavarovanj, kot so na primer investicijska zavarovanja, vzajemni skladi, delnice. Torej tretji steber predstavlja varčevanje in vlaganje v različne naložbene produkte, ki nam omogočajo sredstva za dodatno pokojnino (Razpotnik, 2007, str. 21).

Kam bomo vlagali denar, je odvisno predvsem od tega, koliko smo pripravljeni tvegati in kdaj se bomo upokojili. Slovenski zavarovalniški in finančni trg vsakemu posamezniku omogoča dovolj veliko izbiro za investiranje ali varčevanje znotraj tretjega stebra. Najpogostejša so življenjska zavarovanja. V prihodnosti lahko pričakujemo, da jih bodo prehitela naložbena zavarovanja v investicijske sklade. Čeprav je vedno več ljudi ozaveščenih o pomembnosti varčevanja za pokojnino, še vedno premalo ljudi privarčevana sredstva nameni za dodatno pokojnino (Razpotnik, 2007, str. 21).

3 POKOJNINA IN MLADI

3.1 Medgeneracijski sporazum

Opredelitev medgeneracijske solidarnosti pravi, da gre za medsebojno soodvisnost med generacijami. Veliko avtorjev poudarja, da je treba poleg javnih transferjev oziroma alokacije sredstev upoštevati tudi podporo družine, ki ima pomemben vpliv na blaginjo. V današnji družbi medgeneracijsko pogodbo sestavljata dva osrednja stebra, in sicer družina ter država. Poznamo veliko dejavnikov, ki vplivajo na medgeneracijsko solidarnost, med drugim tudi geografska bližina, vrsta potreb ter družinska sestava (Hlebec in drugi, 2012, str. 85).

V današnjem svetu si ljudje napačno razlagajo in predstavljajo pomen socialne države. Ljudem se zdi popolnoma razumno, da starši skrbijo za svoje otroke, obratna situacija pa se ne zdi več tako samoumevna. Odločitve staršev, da ne bodo imeli otrok ali pa bodo imeli samo enega, pelje države v Evropi v pravo demografsko krizo. Ljudje mislijo, da ne potrebujejo družine, saj živijo v socialni državi, ki jim bo pomagala. Medgeneracijski sporazum temelji na sprotnefinanciranju, to pomeni, da delovno aktivni prebivalci, ki prejema dohodek iz naslova zaposlitve, v pokojninsko blagajno prispevajo prispevke, na drugi strani pa starejša populacija, ki ni več delovno sposobna, prejema pokojnino iz teh prispevkov. Za učinkovito delovanje sistema potrebujemo na eni strani ljudi, ki plačujejo prispevke, na drugi strani pa upokojuje, ki prejema pokojnino. Sistem deluje le v primeru, da je na obeh straneh približno enako število plačevalcev in prejemnikov (Malačič, 2004).

Državna blagajna je dala ljudem občutek, da je finančno sposobna in lahko poskrbi tako za upokojuje s pokojninskim zavarovanjem kot za bolne na podlagi zdravstvenega zavarovanja in tudi za revne in brezposelne. S tako predstavo je vplivala na upad motivacije za delo ter razrahljala družinske in socialne odnose. Problem pri vsem tem je predvsem, da ni dovolj poudarila, da lahko državna blagajna deluje le na podlagi medgeneracijske pogodbe. Osnovna primera te sta v Sloveniji pokojninsko in zdravstveno zavarovanje. (Malačič, 2004).

Slovenija in tudi druge države se bodo v prihodnosti soočale še z večjo demografsko krizo, kot smo ji priča danes. Dejstvo je, da sistemi za socialno zavarovanje niso pričakovali takšnega demografskega preobrata in posledično zato tudi niso veliko pozornosti namenili medgeneracijski pogodbi. Poleg tega na poslabšanje razmer vplivata še globalizacija in hiter razvoj. Malačič v članku izpostavi pomembnost medgeneracijskega sporazuma; podatki pravijo, da se bo število prebivalcev, starih od 20 do 24 let in 70 ter več let, do leta 2036 v primerjavi z letom 2001 zmanjšalo s 151.790 na 90.975, v drugi starostni skupini pa bo število prebivalcev naraslo s 185.368 na 337.503. Kljub temu da je vlada že sprejela nekatere ukrepe, da bi spodbudila rodnost v Sloveniji, na primer iz naslova dohodninskih ugodnosti

in dodatkov, socialnih stanovanj za mlade družine, bo treba v prihodnosti več časa nameniti medgeneracijski pogodbi ter njenemu delovanju (Malačič, 2004).

3.2 Razmerje med delovno aktivnimi in upokojenci

V mesecu maju 2022 je bilo delovno aktivnih 920.100 oseb, kar je največje število do zdaj. V skupino delovno aktivnega prebivalstva spadajo osebe, ki svoje delo opravljajo za denarno ali pa nedenarno plačilo, ter za dobiček. V to skupino uvrščamo tudi vse ženske, ki so na porodniškem dopustu, ter zaposlene osebe samo za določeno obdobje. Strokovnjaki v Sloveniji napovedujejo, da se bo v prihodnosti znatno zmanjšalo število delovno aktivnega prebivalstva, medtem ko se bo število starejših, ki niso več delovno sposobni, dvignilo. V Sloveniji je stopnja oseb, ki so delovno sposobni in spadajo v starostno skupino 30–54 let, nad povprečjem EU, medtem, ko je ta stopnja pri mlajši in starejši generacija pod povprečjem (Umar, 2017, str. 16). Iz tabele 1 je razvidno, da je razmerje med zavarovanci in uživalci pokojnine v zadnjih letih vedno bolj nesorazmerno. V naslednjih letih pa se pričakuje, da se bo stanje še poslabšalo. Posledično je zelo težko zadovoljiti obe strani, saj bo v vsakem primeru ena stran na slabšem.

Tabela 1: Razmerje med zavarovanci in uživalci pokojnin v Sloveniji, 2012–2022

RAZMERJE ZAVAROVANCI : UŽIVALCI POKOJNIN po letih											
LETO	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	1-6 2022
razmerje	1,46	1,38	1,39	1,43	1,45	1,49	1,52	1,55	1,53	1,54	1,57

Opomba: Od leta 2014 naprej je razmerje izračunano z upoštevanjem dodatno zajetih zavarovancev (druga pravna razmerja in zaposleni v tujini).

Vir: ZPIZ (2021b).

Statistični podatki ZPIZ pravijo, da je konec leta 2021 starostno pokojnino iz naslova obveznega zavarovanja prejelo 463.509 upravičencev, če upoštevamo še druge vrste pokojnin, pa je bilo skupaj 626.109 prejemnikov. Zaradi vedno večjega števila uživalcev pokojnin je razmerje med zavarovanci in tistimi, ki prejemajo pokojnine, 1,54 (ZPIZ, 2021b).

3.3 Trg dela in delovna aktivnost

V naslednjih letih bo ena izmed omejitev za gospodarsko rast tudi upadanje števila ljudi, ki so delovno sposobni na trgu dela. Nastaja vse večja potreba po novi delovni sili, žal pa tudi povečanje delovne aktivnosti mlajše in starejše populacije ne bo dovolj, da bi lahko pokrili celotno povpraševanje novega zaposlovanja. Zaradi starosti se je spremenila struktura prebivalstva, s tem se je zmanjšala tudi ponudba dela. To lahko v prihodnosti vpliva na produktivnost in potrošnjo (UMAR, 2016, str. 4).

Spremembe na trgu dela so odvisne predvsem od tega, kako se spreminja delež prebivalstva v starostni skupini 50 let ali več. Do leta 2035 bo ta delež narasel na 49,5 % celotne

populacije. Z letom 2008 se je začela generacija, znana tudi pod imenom babyboom generacija, upokojevati in se starati. To je prispevalo k hitrejšemu povečevanju starejše populacije. Izziv za Slovenijo še vedno predstavlja reforma trga dela. Pri reševanju problema staranja prebivalstva bo imel pomembno vlogo trg dela, ki se mora prilagoditi novim razmeram (Domadenik, Ograjenšek & Redek, 2008).

Starejša generacija, ki spada v starostno skupino 55–64 let, odhaja v upokojitev razmeroma kmalu predvsem zaradi nizke starosti, ki jo morajo upravičenci izpolnjevati pri polni pokojninski dobi. Poleg naštetih obstajajo še drugi razlogi, in sicer slabo upravljanje s starejšo delovno silo v organizacijah, neprilagojenost delovnih razmer, pomanjkanje učenja skozi celotno življenjsko obdobje ter pomanjkanje ohranjanja aktivnosti. Zaradi demografskih sprememb se povečuje delovna aktivnost, zaradi te pa narašča potreba po vključenosti v izobraževanje starejših. Zanimanje za program, ki zajema vseživljenjsko učenje, se pri starejših zmanjšuje hitreje v primerjavi s povprečjem EU (UMAR, 2017, str. 16–21).

Gospodarske razmere določajo, kakšno bo povpraševanje po delu, to pa določa, kakšne možnosti imajo posamezniki za delovno aktivnost. Smernice za oblikovanje politike trga dela in izobraževanja upoštevajo tri mite, ki govorijo o delovni sposobnosti starejših. Prvo vodilo je, da imajo starejši slabše zdravstveno stanje. Imajo tudi manjšo produktivnost, njihove sposobnosti lahko povečamo tako, da prilagodimo delovna mesta in naloge. Zadnji mit pravi, da podaljšana zahtevana delovna doba pomeni manj prostih delovnih mest za mlade (UMAR, 2017, str. 38).

Danes se na trgu dela pogosto srečamo s pomanjkanjem bolj prilagodljivega delovnega časa, to pa predstavlja omejitev za vstop na trg dela ter podaljšanje delovne aktivnosti. Zaposleni imajo poleg zaposlitve še številne druge obveznosti, ki jih težko opravljajo, če ne morejo usklajevati zasebnega življenja s poklicnim. To lahko vpliva na odločitev mladih, ali si bodo ustvarili družino, pri starejših pa lahko to pomeni predčasno upokojitev. Zato je pomembno, da tudi delodajalci poskrbijo za zagotavljanje pravih pogojev za delo in delovnega časa, delovna mesta pa morajo prilagoditi tudi starejši delovni sili (UMAR, 2017, str. 40).

3.3.1 Delovna aktivnost starejših

V zadnjih 50 letih se je v Sloveniji pričakovana doba življenja podaljšala kar za 11 let, in sicer pričakovana življenjska doba za moške je 77 let, za ženske pa 83 let. V naslednjih letih lahko pričakujemo, da se bo ta podaljšala še za nekaj let. Če pogledamo 50 let nazaj, se je takrat na leto rodilo 10.000 otrok več kot danes. Danes ljudje živimo vedno bolj zdravo in aktivno, poleg tega pa imamo več možnosti za kakovostno življenje, zato se življenjska doba podaljšuje (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2016a).

Če upoštevamo projekcijo trendov, ki kaže, kako se bo struktura prebivalstva pri nas v naslednjih letih spreminjala, lahko opazimo majhne spremembe v številu prebivalstva in

precej velike v starostni strukturi prebivalstva. Večji delež starejše populacije je posledica manjše rodnosti in daljše življenjske dobe (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2016a).

3.3.2 Delovna aktivnost mladih

Največje število prebivalcev spada v starostno skupino 15–64 let. V letu 2020 je bilo v tej starostni skupini skupaj 1,354 milijona ljudi, oziroma 29,8 tisoč manj, kot v letu 2015. Iz demografskih trendov lahko opazimo, da se število mladih vsako leto zmanjšuje, kar ni preveč obetavno, saj se bomo v prihodnosti srečali s še večjim pomanjkanjem delovne sile na trgu dela, ta upad pa se bo poznal tudi v pokojninski blagajni. Večina mladih začne svojo prvo redno zaposlitev po uspešno končanem študiju. Posledica poznega zaposlovanja mladih je dolgo šolanje in veliko ugodnosti, ki jih država nudi mladim. Poznajo se tudi posledice gospodarske krize, ki so povečale število delovno aktivnih. Leta 2020 se je zaradi pandemije koronakrize delovna aktivnost spet nekoliko zmanjšala, v tem letu se je zaposlenost mladih zmanjšala za 5,9 % (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2021).

4 RAZISKOVALNI DEL

Za lažji in bolj podroben prikaz odnosa študentov do pokojnin sem želela poleg teoretičnega dela, ki sem ga napisala s pomočjo sekundarnih virov, ugotoviti tudi, kakšen odnos in imajo študenti do pokojnin in koliko jih poznajo. Hipoteze, ki sem jih oblikovala v prvem delu naloge, bom potrdila oziroma ovrgla s pomočjo podatkov, pridobljenih iz intervjujev in ankete med študenti. Celotni odgovori na vprašanja iz izvedenih intervjujev ter spletne ankete so v prilogi.

Prvi intervju sem izvedla z vodjo trženja v pokojninski družbi Triglav, oseba je želela ostati anonimna. Gre za strokovnjakinjo za pokojninsko zavarovanje, saj že več kot 17 let dela na tem področju. Intervju sem opravila v živo na sedežu podjetja 6. oktobra 2022.

Drugi intervju sem opravila z vodjo za stike z javnostjo v Modri zavarovalnici, tudi ona je želela, da se njeno ime ne razkrije. Intervju sem izvedla 14. oktobra na Modri zavarovalnici. Za lažjo obdelavo podatkov sem intervju posnela in s pomočjo dobljenih podatkov prišla do končnih ugotovitev in koristnih podatkov. Sam potek intervjuja je bil zelo uspešen in zanimiv, saj sem izvedla veliko koristnih informacij in tudi nasvetov, kako lahko že zdaj sama poskrbim, da bom v starejših letih finančno varna. Najbolj všeč mi je bilo, da je bila intervjuvanka med srečanjem zelo sproščena, zgovorna in objektivna.

Naredila sem tudi spletno anketo 1KA med študenti Ekonomske fakultete. Namen ankete je bil, da od študentov izvem in dobim odgovore na vprašanja, s katerimi bom ugotovila, kakšno je njihovo poznavanje in razmišljanje o pokojnini. V prvem delu ankete sem želela ugotoviti starost in spol anketirancev ter njihovo znanje o pokojnini. V zadnjem delu ankete

pa sem skušala izvedeti, ali študenti že razmišljajo o varčevanju za pokojnino in dejansko že varčujejo in če so sploh sposobni in pripravljeni varčevati.

4.1 Intervju z vodjo trženja v pokojninski družbi Triglav

Po mnenju intervjuvanke je skrb, ali bomo v prihodnosti sploh prejeli pokojnino, upravičena. Pravi, da podatki niso preveč optimistični zato je še kako pomembno, da z varčevanjem za pokojnino začnemo čim prej, saj bomo le tako v starosti prejeli dodatno pokojnino, ki nam bo omogočala dostojno življenje. V intervjuju sem skušala izvedeti, kakšen pogled ima na varčevanje mladih za pokojnino strokovnjakinja, ki se ukvarja s pokojninskim zavarovanjem. Na začetku so me zanimali statistični podatki, predvsem za boljšo predstavbo celotne situacije in problematike, ki je povezana s prejetjem pokojnin. Izvedela sem, da je bilo konec leta 2021 v dodatno pokojninsko zavarovanje vključeno 348.000 delovno aktivnih prebivalcev.

Želela sem izvedeti, katera starostna skupina največ denarja nameni varčevanju za pokojnino. Po njenih podatkih ljudje najpogosteje začnejo varčevati precej pozno, in sicer šele pri 45 letih. Kljub temu da se v pokojninski družbi trudijo, da bi mladi začeli varčevati že mnogo prej, takoj ob prvi redni zaposlitvi, večina začne varčevati prepozno. Vodja trženja opozarja, da se na koncu pri izplačilu dodatne pokojnine zelo pozna, kdaj začnemo varčevati. Izvedela sem tudi, da pri pokojninski družbi zelo malo mladih varčuje za pokojnino, še posebej tistih v starostni skupini od 20 do 30 let.

Izpostavila je, da se v pokojninski družbi trudijo z različnim oglaševanjem ter promocijami spodbuditi mlade, ki že prispevajo v pokojninsko blagajno k dodatnemu varčevanju za pokojnino. Iz izkušenj pravi, da se ljudje odločajo za varčevanje šele ko vidijo premijo, ki bi jo dobili izplačano na svoj osebni račun. Poudarila je tudi pomembno vlogo delodajalcev, ki zaposlene spodbujajo k varčevanju na način, da del premije plačajo zaposlenim. Iz njenih odgovorov sem ugotovila, da trenutno še nimajo ustrezne rešitve za mlade glede varčevanja za pokojnino, zato je najboljša opcija, da mladi že pred svojo zaposlitvijo sami varčujejo. Pokojninska družba Triglav vsem, ki pri njih sklenejo pokojninsko zavarovanje, nudi ugodnost v obliki brezplačnega nezgodnega zavarovanja.

Glede na to, da je celoten intervju govorila o nujnem varčevanju za pokojnino, menim, da tudi sama že dolgo časa varčuje za svojo pokojnino. S pomočjo intervjuja sem spoznala, da mladi še ne razmišljajo o varčevanju, ali pa jim je težko denar nameniti za to obliko varčevanja, saj so že tako dovolj finančno obremenjeni. Celoten intervju je v prilogi.

4.2 Intervju z zavarovalno zastopnico v Modri zavarovalnici

Tudi vodja za stike z javnostjo in zavarovalna zastopnica v Modri zavarovalnici pravi, da zelo majhen odstotek mladih pri njih individualno varčuje. Tisti odstotek mladih, ki varčuje,

pa v veliki meri varčuje prek svojih delodajalcev. Opaža, da je največ ljudi, ki varčujejo, starih med 45 in 55 let. V intervjuju me je zanimalo, kakšno mesečno premijo običajno vplačujejo mladi. Izvedela sem, da se mladi največkrat odločijo za najnižjo mesečno premijo, ki trenutno znaša 30 € mesečno. Intervjuvanka poudarja, da z leti opaža, da vplačano premijo zvišujejo.

Želela sem izvedeti, ali mlade spodbujajo k varčevanju za pokojnino ter kakšne ugodnosti jim nudijo. Vodja za stike z javnostjo mi je odgovorila, da posebne ugodnosti, ki bi bile namenjene samo mladim, nimajo, imajo pa kolektivna varčevanja, ki še posebej pritegnejo mlado in starejšo populacijo. Ta varčevanja so ugodna tako za delodajalce kot tudi za zaposlene. Izvedela sem tudi, da imajo vse pokojninske zavarovalnice več ali manj enako ponudbo. Mladi se običajno odločajo za čim nižjo mesečno premijo, zato se odločijo za zavarovalnico z najboljšimi pogoji in pa seveda z najnižjo premijo.

Intervjuvanka meni, da ne bomo nikoli več prejeli 100 % pokojnine že samo z vidika odstotka mladih, ki pri njih varčujejo. Opaža, da se predavanj, ki jih izvaja po različnih podjetjih, udeležujejo predvsem starejši, mladi pa zelo malo. Zdi se ji, da imajo enostavno predstavo, da oni tega še ne potrebujejo. V Modri zavarovalnici so mnenja, da lahko mlade spodbudimo k varčevanju predvsem s promocijami. Pri njih to izvajajo na družbenih omrežjih in na spletu. Intervjuvanka pravi, da je mladim treba predstaviti sistem varčevanja za pokojnino, saj dlje kot varčujejo, večjo rento bodo na koncu imeli. Poudarja tudi, da dolgoročni način varčevanja omogoča vplačevanje manjše mesečne premije. V intervjuju sva govorili tudi o njihovih varčevalnih skladih z donosi, ki so pogosto razlog, da se ljudje odločijo za varčevanje.

Po opravljenem intervjuju v Modri zavarovalnici sem svoje razumevanje glede pokojnin in mladih, ki sem ga oblikovala po opravljenem prvem intervjuju v pokojninski družbi Triglav, še dodatno poglobila. Izvedela sem, da imata obe zavarovalnici precej podoben pristop do mladih in jih skušata z različnimi ugodnostmi in promocijami spodbuditi, da začnejo varčevati. Prav tako sta obe intervjuvanki mnenja, da zelo majhen delež mladih za pokojnino varčuje in na splošno ljudje začnejo varčevati prepozno.

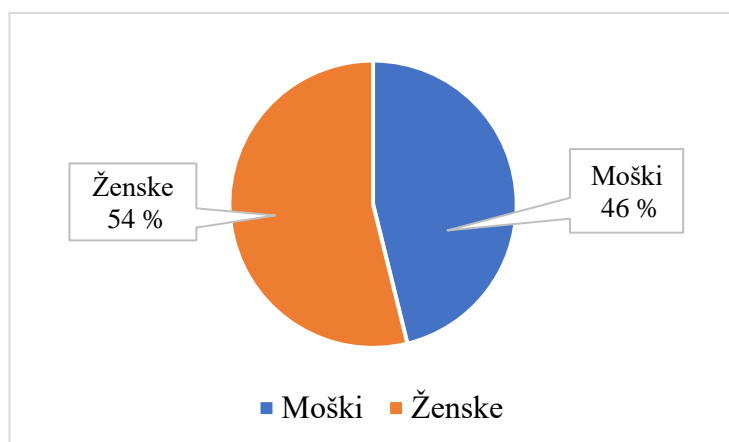
4.3 Anketa med študenti Ekonomske fakultete

Za lažje ugotavljanje zanimanja, poznavanja, razmišljanja in samega odnosa študentov do pokojnin sem izvedla med njimi tudi spletno anketo. Odločila sem se, da odgovore iz ankete pridobim od študentov na Ekonomski fakulteti. Anketa je sestavljena iz desetih vprašanj, oblikovana pa je iz treh tematsko različnih delov. V prvem delu sem želela ugotoviti, kakšno znanje imajo študenti o pokojnini in če poznajo pogoje za upokojitev. V drugem delu me je zanimalo, kakšen mesečni dohodek imajo študenti in od kod ta dohodek izhaja. V tem delu me je zanimalo predvsem, ali so mladi sploh sposobni nekaj dohodka nameniti tudi

varčevanju za pokojnino. V zadnjem delu sem merila njihovo ozaveščenost o možnosti varčevanja za pokojnino ter poznavanje pokojninskih družb in njihove ponudbe.

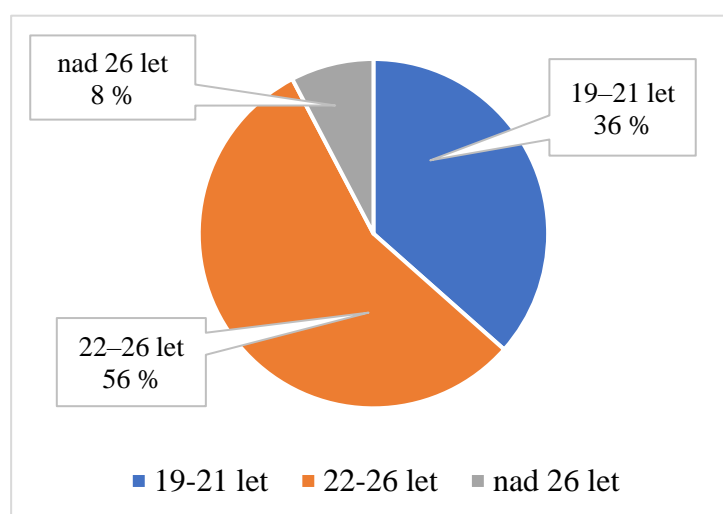
Odgovore iz ankete sem dobila od 52 študentov Ekonomske fakultete. Malo več kot polovica, in sicer 56 % oziroma 29 sodelujočih v anketi spada v starostno skupino 19–21 let, 36 % oziroma 19 anketiranih študentov je starih med 22 in 26 let, 4 sodelujoči oziroma 8 % pa je starejših od 26 let. Glede na spol je bilo sodelovanje v anketi zelo podobno, in sicer je bilo vključenih 24 moških in 28 žensk. Glede na status v družbi je v anketi sodelovalo 34 % oziroma 18 študentov, ki so že zaposleni, in 34 oziroma 66 % tistih, ki opravljajo samo študijske obveznosti. Noben od anketirancev ni brezposeln. Slika 3 prikazuje delež moških in žensk, ki so sodelovali v anketi. Na sliki 4 je prikazano, v katere starostne skupine spadajo sodelujoči v anketi. Slika 5 prikazuje, kakšen socialni status imajo sodelujoči v anketi.

Slika 3: Sodelujoči študenti Ekonomske fakultete glede na spol

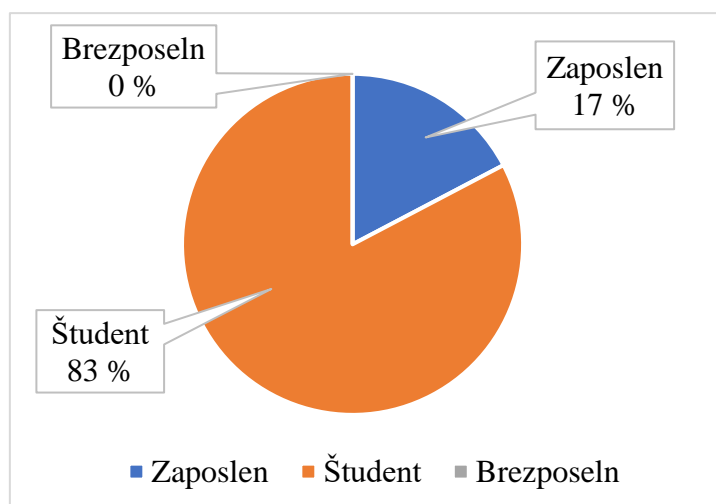
Vir: lastno delo.

Slika 4: Sodelujoči študenti Ekonomske fakultete glede na starostno skupino

Vir: lastno delo.

Slika 5: Sodelujoči študenti Ekonomske fakultete glede na socialni status

Vir: lastno delo.

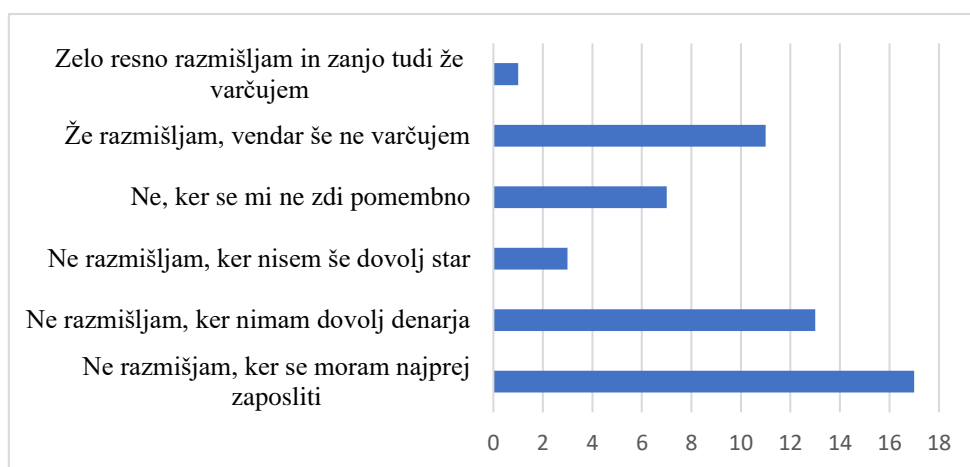
V prvem delu ankete sem ugotovila, da največ študentov o pokojnini še ne razmišlja, saj se jim zdi trenutno bolj pomembno, da najprej najdejo prvo zaposlitev. Takega mnenja je kar 17 študentov. Nad rezultatom nisem presenečena, saj se mi zdi povsem normalno, da je vsem študentom cilj, da se čim prej po koncu šolanja zaposlijo. Z zaposlitvijo bodo tudi prispevali v pokojninsko blagajno ter lažje začeli dodatno varčevati za pokojnino. Kakšen odnos imajo anketiranci do pokojnine, prikazuje slika 6. Veliko anketirancev o pokojnini ne razmišlja, ker nimajo dovolj denarja, izmed vseh sodelujočih je tak odgovor dalo 13 študentov. Nekaj anketirancev o pokojnini že razmišlja, vendar zanjo še ne varčuje, takih je 11 študentov. Samo eden izmed vseh sodelujočih v anketi že varčuje za svojo pokojnino. Iz odgovorov lahko sklepam, da mladi nimajo pravega odnosa do pokojnine, o njej ne razmišljajo dovolj ter se ne obremenjujejo preveč, kaj bo s pokojninami v prihodnosti.

Spoznala sem, da jim je bolj kot to, ali bodo prejeli pokojnino, pomembno, da se čim prej zaposlijo in prejema dohodek. Menim, da študenti bolj gledajo na dani trenutek in se ne ozirajo preveč v prihodnost, saj so mnenja, da je do tja še veliko časa in se lahko situacija še spremeni. Če se v prihodnosti nič ne bo spremenilo, menim, da mladi v starosti ne bodo finančno varni.

Slika 7 prikazuje, kakšna so pričakovanja študentov glede prejemanja pokojnine. Opazila sem, da je večina anketirancev prepričanih, da bo prejela pokojnino, saj bodo izpolnjevali zahtevano delovno dobo in starost, v to je prepričanih 43 anketirancev. Glede na to, da večina anketirancev še vedno ni zaposlena, saj se še izobražujejo in so večinoma stari med 21 in 26 let, sem bila nad odgovori presenečena. Prepričana sem bila, da so mladi mnenja, da zaradi pozne vključitve na trg dela ne bodo izpolnjevali pogojev za upokojitev. Dva izmed sodelujočih sta odgovorila, da se nikoli ne bosta zaposlila in zato tudi ne bosta prejela pokojnine. Samo 4 so odgovorili, da menijo da ne bodo prejeli pokojnine, saj ne bodo

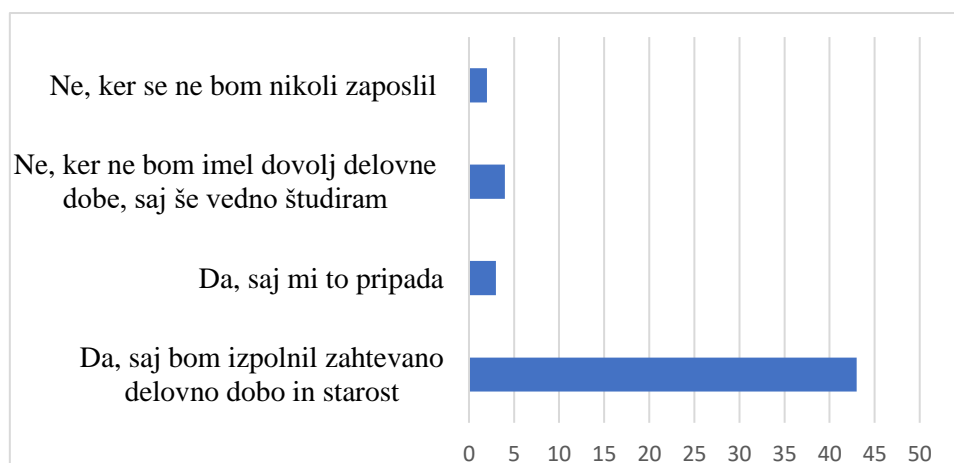
izpolnjevali zahtevane delovne dobe, ker še vedno študirajo. Medtem ko 3 študenti menijo, da jim prejetje pokojnine pripada in jo bodo zato v starosti prejeli.

Slika 6: Odnos študentov Ekonomske fakultete do pokojnine

Vir: lastno delo.

Slika 7: Mnenje študentov glede prejemanja pokojnine v prihodnosti

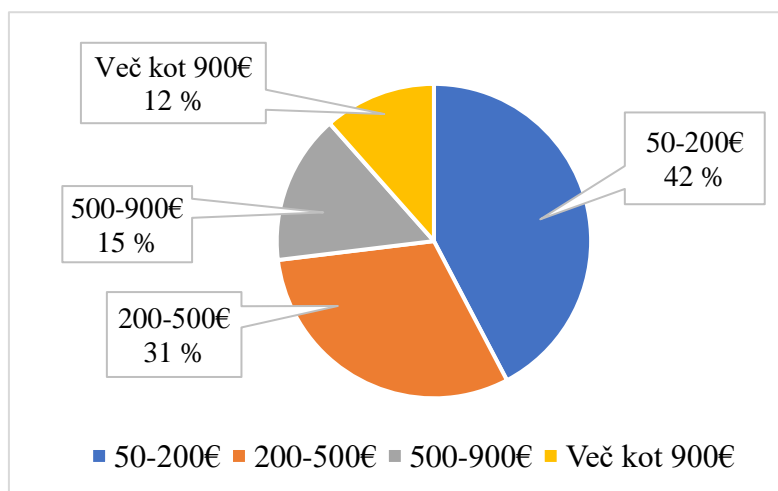

Vir: lastno delo.

V drugem delu vprašanj sem skušala ugotoviti, ali imajo študenti že kaj prihodkov in od kod ti prihodki prihajajo. Glede na to, da je največ anketirancev starih med 19 in 26 let, sem bila presenečena, da je pri večini še vedno glavni vir dohodka študentsko delo. Rezultati tudi potrjujejo problem, ki se dogaja v praksi, in sicer, da mladi na trg dela v povprečju vstopajo precej pozno. Prepričana sem bila, da jih je veliko več glede na njihovo starost že zaposlenih. Poleg tega nekaj anketirancev sploh nima rednega mesečnega dohodka, in sicer 3 izmed vseh sodelujočih. Pri nekaterih sta vir dohodka samo žepnina in štipendija. Na podlagi dobljenih odgovorov lahko sklepam, da mladi še vedno nimajo dovolj dohodka, da bi lahko začeli varčevati za pokojnino, saj so že tako preveč finančno obremenjeni. Na sliki 8 je prikazano, od kod izhaja zaslužek anketirancev. Za 32 anketirancev je vir dohodka študentsko delo, 7

anketirancev dobi prihodek iz rednega dela, 6 anketirancev dobiva štipendijo kot glavni vir dohodka, za 4 sodelujoče je vir dohodka žepnina.

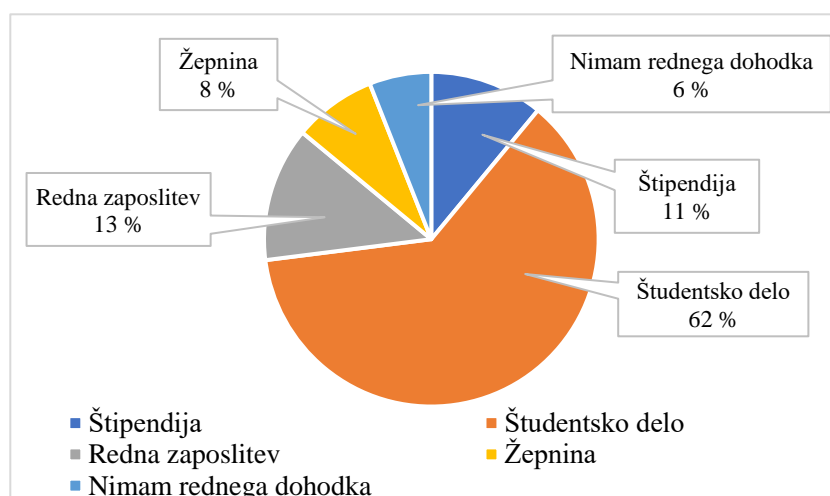
Slika 8: Vir dohodka študentov Ekonomske fakultete

Vir: lastno delo.

Z anketo sem želela izvedeti tudi višino dohodka, ki jo mesečno dobijo mladi iz naslova dela. Pri tem vprašanju so anketiranci odgovarjali zelo različno, zato lahko sklepam, da se višina dohodka med študenti zelo razlikuje in je odvisna od vsakega posameznika ter njihove volje ter želje do zaslužka. Presenetilo me je, da veliko anketirancev mesečno prejme le od 50 do 200 evrov. Glede na starost anketirancev sem pričakovala, da jih večina zasluži več. Slika 9 prikazuje, koliko mesečnega dohodka prejema študenti. Kot sem že omenila, največ anketirancev, in sicer 22, prejme od 50 do 200 evrov mesečnega dohodka, pri 16 anketirancih mesečni dohodek znaša od 200 do 500 evrov. Nekaj sodelujočih pa prejema tudi višji dohodek, in sicer 8 anketirancev ima od 500 do 900 evrov mesečnega zaslužka, 6 anketirancev pa prejema na mesec več kot 900 evrov.

Slika 9: Višina dohodka študentov Ekonomske fakultete

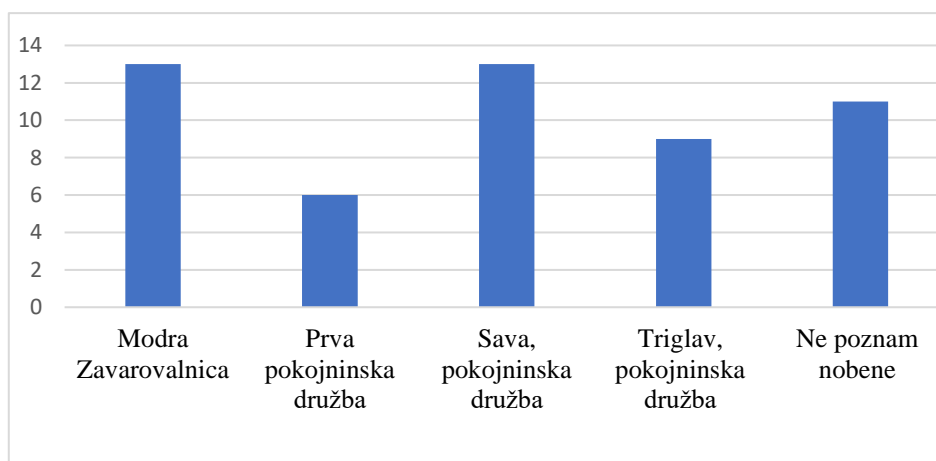

Vir: lastno delo.

Pri tem sklopu vprašanj sem na koncu ugotovila, da vsi mladi še niso sposobni varčevati za pokojnino, je pa ta sposobnost zelo odvisna od posameznika, saj imajo nekateri tudi že kar visoke dohodke in bi si lahko privoščili, da vsak mesec namenijo nekaj denarja tudi za varčevanje za pokojnino.

V zadnjem delu ankete me je zanimalo, koliko mladi poznajo pokojninske družbe in njihove ponudbe. Odgovori so bili zelo mešani, zato lahko sklepam, da je znanje med študenti zelo različno. Na podlagi odgovorov sem spoznala, da je poznavanje zavarovalnic, ki ponujajo dodatno varčevanje, zelo odvisno od tega, koliko vsakega posameznika ta tema zanima, in od tega, ali je posameznik sploh pripravljen varčevati za pokojnino. Nad rezultatom odgovorov nisem bila presenečena, saj sem bila prepričana, da vsak študent pozna vsaj eno zavarovalnico, ki ponuja dodatno pokojninsko zavarovanje. Slika 10 prikazuje, koliko anketirancev pozna določeno pokojninsko družbo.

Slika 10: Poznavanje pokojninskih družb študentov Ekonomske fakultete

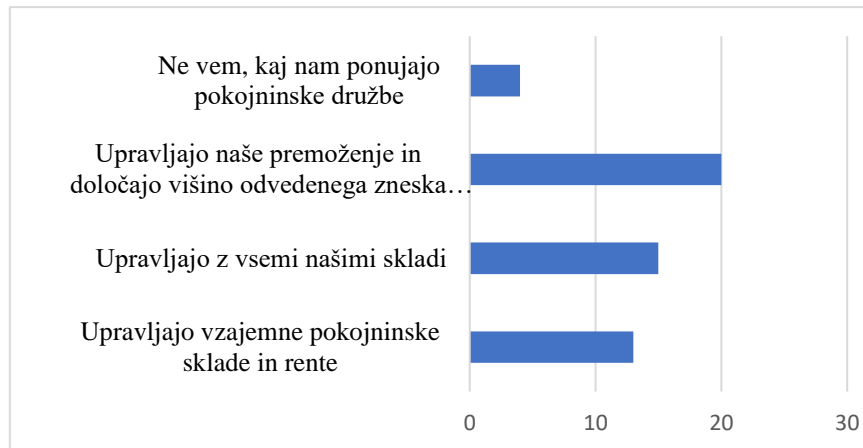
Vir: lastno delo.

Iz odgovorov lahko sklepam, da je med študenti najbolj poznana Modra zavarovalnica in Sava, pokojninska družba. Pri obeh je bil odgovor izenačen, in sicer obe pokojninski družbi pozna 13 anketirancev. Med študenti sta malo manj poznani Prva pokojninska družba in Triglav, pokojninska družba, vendar ju še vedno pozna nekaj študentov, in sicer 15 študentov. Presenetilo me je tudi, da kar 11 študentov ne pozna niti ene pokojninske družbe.

S slike 11, ki prikazuje, kako dobro so študenti seznanjeni s ponudbo pokojninskih družb, vidimo, da študenti z njo niso prav dobro seznanjeni. Izmed vseh anketirancev je pravilno odgovorilo samo 13 študentov, 15 anketirancev je mnenja, da pokojninske družbe upravljajo z vsemi našimi skladi, 20 jih je odgovorilo, da pokojninske družbe upravljajo z našim premoženjem in določajo višino odvedenega zneska, 4 anketiranci pa sploh ne vedo, kaj ponujajo pokojninske družbe. Takšnega rezultata nisem pričakovala, saj sem bila mnenja, da več mladih ve, kaj nam pokojninske družbe ponujajo. Glede na to, da je nekaj študentov na vprašanje odgovorilo pravilno, lahko sklepam, da je znanje o tem, zakaj pokojninske

družbe obstajajo in kaj nam ponujajo, zelo različno. Nekatere študente že samo varčevanje na sploh bolj zanima in se zato o teh temah več izobražujejo tudi sami.

Slika 11: Poznavanje ponudbe pokojninskih družb študentov Ekonomske fakultete

Vir: lastno delo.

SKLEP

V zaključni strokovni nalogi sem obravnavala odnos, poznavanje in razmišljanje študentov v zvezi s pokojnino. V ta namen sem v teoretičnem delu bolj podrobno opisala stanje pokojninskega sistema pri nas in pokojninske reforme. Prikazala sem tudi razkorak med starimi in mladimi, problem staranja prebivalstva in demografske spremembe. Tema o pokojninah je v družbi vse bolj prisotna in zanimiva, saj se tiče celotne družbe. Mnenja in pričakovanja o njej pa so različna. Nekateri menijo, da bomo v prihodnosti prejeli pokojnino, medtem ko so spet drugi mnenja, da je zaradi demografskih sprememb ne bomo dočakali. Če na celotno stanje pogledamo bolj resno, lahko hitro ugotovimo, da gre za velik problem, zato je pomembno, da se ga vsi zavedamo in poskrbimo za svojo finančno varnost v starosti.

Pokojninski sistem v Sloveniji je doživel že številne spremembe in novosti. Vsaka reforma je prinesla zvišanje upokojitvenih pogojev. V letu 2024 lahko zaradi trenutnih razmer pričakujemo novo reformo za ustrezno delovanje pokojninskega sistema. Z letom 2022 je začel veljati nov zakon ZPIZ-21; ta določa novo najnižjo pokojnino, in sicer 29,5 % od najnižje pokojninske osnove, kar je 279,56 evra. V Sloveniji pokojninski sistem deluje ob upoštevanju medgeneracijske solidarnosti. To pomeni, da v obdobju, ko smo delovno aktivni, prispevamo v pokojninsko in invalidsko blagajno, s tem si zagotovimo prejemanje pokojnine v starosti, ko nismo več delovno sposobni. Načelo medgeneracijske solidarnosti je eno izmed glavnih načel, saj omogoča delovanje obveznega pokojninskega zavarovanja. Danes ljudje po svetu živijo dalj časa, kot so živeli v preteklosti, zato se države soočajo z naraščanjem starejše populacije. Projekcije trendov napovedujejo minimalne spremembe v

številu prebivalstva in precej velike v starostni strukturi prebivalstva. Večji delež starejše populacije predstavlja manjša rodnost in daljša življenjska doba. V zadnjih letih se je zaradi vse hitrejšega družbenega in gospodarskega razvoja življenjska doba občutno podaljšala, s tem pa se je spremenila tudi struktura prebivalstva, ki postaja bolj dolgoživo. S pomočjo študentov, ki so sodelovali v anketi, sem spoznala, da je večina mladih mnenja, da bodo v prihodnosti prejeli pokojnino, saj bodo izpolnjevali vse zahtevane pogoje. Zato hipoteze, ki pravi, da je večina mladih mnenja, da v prihodnosti ne bodo prejeli pokojnine, ne morem potrditi. Nad rezultatom sem bila zelo presenečena. Prepričana sem bila, da se mladi zavedajo, da na trg dela vstopajo precej pozno in da bodo morali posledično dalj časa delati, da bodo lahko šli v upokojitev. Med pisanjem sem spoznala, da mladi niso ozaveščeni o samem problemu in tudi o pokojnini še ne razmišljajo, zato sem tudi to postavljeno hipotezo zavrгла.

V prihodnosti bodo demografske spremembe na trgu dela povzročile bistvene spremembe in s tem ogrozile prihodnje generacije. Glede na informacije, ki sem jih dobila z opravljenima intervjujema, lahko trdim, da mladih ne zanima pokojnina in varčevanje zanj, in zato temu ne posvečajo veliko pozornosti. Tako tudi hipoteze, da si mladi želijo več znanja o pokojninah in pokojninskem varčevanju, ne morem potrditi. Klub številnim promocijam, s katerimi zavarovalnice spodbujajo mlade k vključitvi v dodatno pokojninsko zavarovanje, je še vedno delež mladih, ki varčujejo za pokojnino, zelo majhen.

Obe zavarovalni zastopnici, s katerima sem opravila intervju, menita, da ljudje začnejo prepozno varčevati za pokojnino, poleg tega pa vplačujejo premajhen znesek, ki ni tako donosen, kot bi bil, če bi premijo nekoliko zvišali. S pomočjo ankete sem prišla spoznala, da se višina dohodka zelo razlikuje od vsakega posameznika. Tako se razlikuje tudi njihova sposobnost varčevanja za pokojnino, zato ne morem trditi, da so mladi finančno sposobni varčevati. Menim, da bi se moralo to v prihodnje spremeniti, saj je pomembno, da se mladi čimprej seznanijo s problemom in začnejo za svojo pokojnino tudi sami čimprej varčevati. V Modri zavarovalnici sem izvedela, da je trenutno zanimanje za pokojninsko zavarovanje manjše kot za druga življenjska zavarovanja. Tako lahko hipotezo, da mladi ne dajejo prednosti pokojninskemu zavarovanju pred ostalimi zavarovanji, z gotovostjo potrdim.

Spoznala sem, da je razmerje med aktivnimi delavci in upokojenci vse slabše. Če se stanje ne bo izboljšalo, je nas mlade lahko upravičeno strah, da v prihodnosti ne bomo prejeli pokojnine ali pa bo ta zelo nizka. Problem predstavlja vedno več starejšega prebivalstva in posledično vedno manj sredstev za pokojnino. Zato je edina rešitev dodatno pokojninsko varčevanje, ki nam zagotavlja finančno varnost v starosti. Menim, da pokojninske družbe posvečajo premalo pozornosti mladim. Če želimo, da se bo stanje izboljšalo in se bo več mladih odločilo za varčevanje, teh stvari ne bi smeli prepustiti zavarovalnicam, pokojninskim družbam oziroma finančni industriji, ker so to podjetja, ki sledijo svojim ciljem, ti pa so čim višji dobiček.

Moje mnenje je, da bi moral, ko gre za mlade, pomembno vlogo odigrati šolski sistem. Te vsebine bi bilo smiselno vključiti v vse šolske programe, za to pa bi bilo treba izobraziti tudi profesorje. Če že ne moremo zvišati pokojnin, je treba mlade ustrezno izobraziti, da se bodo lahko s tem problemom soočili in si sami zagotovili ustrezno pokojnino. Pozitivno je, da so mladi že vključeni v pokojninsko zavarovanje prek študentskega dela, vendar smo v Sloveniji še zelo neuspešni glede prvih zaposlitev, s katerimi bi mladi dodatno prispevali v pokojninsko blagajno.

LITERATURA IN VIRI

1. Bongaarts, J. (2004). *Population Aging and the Rising Cost of Public Pensions*. Pridobljeno 6. novembra 2022 iz <https://www.popcouncil.org/uploads/pdfs/councilarticles/pdr/PDR301Bongaarts.pdf>
2. Cekin.si. (2019). *Bo ta pokojninska reforma uspela?* Pridobljeno 9. novembra 2022 iz <https://cekin.si/koristno/pokojninska-reforma-upokojitvena-starost-delovna-doba-pokojnina-upokojitev.html>
3. Čok, M., Košak, M., Berk Skok, A. & Sambt, J. (2011). *Dolgoročni pomen 2. pokojninskega stebra*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
4. Dernovšek, I. (2021). Povprečna pokojnina znaša le še 56,5 odstotka povprečne neto plače. *Dnevnik*. Pridobljeno 2. novembra 2022 iz <https://www.dnevnik.si/1042957654/slovenija/povprecna-pokojnina-znasa-le-se-565-odstotka-povprecne-neto-place>
5. Dernovšek, I. (2022, 27. januar). Pokojninska reforma. *Dnevnik*. Pridobljeno 8. novembra 2022 iz <https://www.dnevnik.si/1042982033>
6. Domadenik, P., Ograjenšek I. & Redek, T. (2008). *Ageing in Slovenia and in the european union: the macroeconomic and the microeconomic perspective*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
7. Evropska komisija. (2021). *Zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje*. Pridobljeno 29. novembra 2022 iz <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1128&langId=sl&intPageId=4782>
8. Hlebec, V., Filipovič, M., Kump, S., Krašovec, S., Pahor, M. & Domajnko, B. (2012). *Medgeneracijska solidarnost v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
9. Malačič, J. (2004, 19. februar). Medgeneracijska pogodba. *Finance*. Pridobljeno 4. novembra 2022 iz <https://www.finance.si/89363/Medgeneracijska-pogodba>
10. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2016a). *Starejši in trg dela v Sloveniji*. Pridobljeno 30. oktobra 2022 iz <https://www.utzo.si/wp-content/uploads/2018/05/Starej%C5%A1i-in-trg-dela-v-Sloveniji.pdf>
11. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2016b). *Bela knjiga o pokojninah*. Pridobljeno 4. novembra 2022 iz [Bela-knjiga-o-pokojninah.pdf \(gov.si\)](https://www.gov.si/podrocja/zaposlovanje-delo-in-upokojitev/upokojitev/)
12. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2022). *Upokojitev*. Pridobljeno 9. novembra 2022 iz <https://www.gov.si/podrocja/zaposlovanje-delo-in-upokojitev/upokojitev/>

13. Moje delo. Moja pokojnina. (2020). *Pokojninski sistem*. Pridobljeno 2. novembra 2022 iz <https://mojedelo-mojapokojnina.si/pokojninski-sistem/>
14. Pokojninska družba A, d. d. (2019). *Pokojninska reforma prinaša višje pokojnine*. Pridobljeno 29. oktobra 2022 iz <https://pro.finance.si/POKOJNINA/8953572/Pokojninska-reforma-prinasa-visje-pokojnine>
15. Pokojninska družba A, d. d. (2021a). *Vse več zaposlenih v Sloveniji varčuje za dodatno pokojnino*. Pridobljeno 7. novembra 2022 iz <https://pro.finance.si/POKOJNINA/8977507/Vse-vec-zaposlenih-v-Sloveniji-varcuje-za-dodatno-pokojnino>
16. Pokojninska družba A, d. d. (2021b). *Demografija in pokojnine v Sloveniji od osamosvojitve do danes*. Pridobljeno 2. novembra 2022 iz <https://pro.finance.si/POKOJNINA/8972777/Demografija-in-pokojnine-v-Sloveniji-od-osamosvojitve-do-danes>
17. Rangus, A. (2016). *Kaj prinaša prihodnji pokojninski sistem z vidika zagotavljanja medgeneracijske enakosti*. Ljubljana: Pravna fakulteta.
18. Razpotnik, V. (2007). *Odnos Slovencev do starosti, pokojninskega sistema in varčevanja za starost*. Ljubljana: Kapitalska družba, d. d.
19. Remšak, B. (2010, 14. oktober). *Razlike med tremi pokojninskimi stebri*. Ljubljana: Vzajemci skupina, d. o. o.
20. UMAR. (2016). *Demografske spremembe ter njihove ekonomske in socialne posledice*. Pridobljeno 3. novembra 2022 iz https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Demografske_spremembe_UMAR.pdf
21. UMAR. (2017). *Strategija dolgožive družbe*. Pridobljeno 7. novembra 2022 iz https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Strategija_dolgozive_druzbe/Strategija_dolgozive_druzbe.pdf
22. World Health Organization. (2022, 1. oktober). *Ageing and health*. Pridobljeno 7. novembra 2022 iz <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>
23. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2021). *Mladi in trg dela*. Pridobljeno 31. oktobra 2022 iz https://www.ess.gov.si/_files/14103/Analiza_Mladi_in_trg_dela_2021.pdf
24. ZDS. (2022, 9.maj). *Višina pokojninske osnove*. Pridobljeno 3. novembra 2022 iz <https://www.zds.si/sl/o-zds/novice/visina-pokojninske-osnove-osnove-za-odmero-nadomestil-iz-invalidskega-zavarovanja-in-nadomestila-za-cas-poklicne-rehabilitacije/>
25. ZPIZ. (2021a). *Spremembe na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja s 1. januarjem 2022*. Pridobljeno 8. novembra 2022 iz <https://www.zpiz.si/cms/content2019/spremembe1-na-podroju-pokojninskega-in-invalidskega>
26. ZPIZ. (2021b). *Statistični pregled leto 2021*. Pridobljeno 3. novembra 2022 iz [file:///C:/Users/gnido/Downloads/MSP_LETO_2021_SLO_T%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/gnido/Downloads/MSP_LETO_2021_SLO_T%20(2).pdf)

PRILOGE

Priloga 1: Intervju z vodjo trženja v pokojninski družbi Triglav

1. Kakšno je trenutno stanje v pokojninskih zavarovanjih v Sloveniji?

Stanje o vključenosti delovno aktivnih prebivalcev v dodatno pokojninsko zavarovanje je konec leta 2021 kazalo, da je bilo 348.000 delovno aktivnih prebivalcev vključenih v dodatno pokojninsko zavarovanje. Ti člani so v letu 2021 vplačali ali pa od delodajalcev prejeli vplačilo premije na svoj osebni račun. Poleg tega je bilo 164.000 delovno aktivnih prebivalcev neaktivnih članov dodatnega pokojninskega zavarovanja, 329.000 delovno aktivnih prebivalcev pa dodatnega pokojninskega zavarovanja nima sklenjenega.

2. Koliko znaša povprečna pokojnina v Sloveniji?

V Sloveniji je v začetku leta 2022 znašala povprečna neto starostna pokojnina 740,05 €. Najvišja izplačana pokojnina pa je v začetku leta znašala 3.176,38 €.

3. Katera starostna skupina varčuje največ?

Po navadi ljudje začnejo varčevati pri 45 letih. Tudi največ populacije, ki trenutno varčuje za dodatno pokojninsko zavarovanje, se giblje okoli 45 leta starosti. Naš namen pa je, da bi se ljudje za varčevanje odločili že veliko prej, in sicer pri prvi redni zaposlitvi, saj več časa kot ljudje varčujejo, višjo izplačano premijo bodo prejeli ob upokojitvi. Opažam, da se vedno več ljudi za varčevanje odloči prepozno in posledično bodo ti ob upokojitvi prejeli nižjo premijo, kot bi jo lahko sicer, če bi se za varčevanje odločili nekaj let prej. Vsem svojim strankam vedno povem, da se pri varčevanju za dodatno pokojninsko zavarovanje na koncu pri izplačilu premije pozna vsako dodatno leto, zato naj z vključitvijo ne odlašajo in začnejo čim prej.

4. Koliko mladih se pri vas odloči za varčevanje?

Mladih, ki pri nas varčujejo, je zelo malo. Predvsem starostna skupina od 20 do 30 let. V tej skupini je zelo malo sklenjenih individualnih zavarovanj. Zato želimo z različnimi oglaševanji in promocijami spodbuditi mlade, ki že plačujejo prispevke za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, da začnejo sami še dodatno varčevati za svojo pokojnino. Zavedamo se tudi trenutnega problema, ko vedno več mladih študira precej dolgo in zato še nimajo dovolj rednih dohodkov, oziroma jih ne želijo nameniti za dodatno varčevanje, saj ne razmišljajo o prihodnosti, zato imamo pri mladih še večji izziv, kako jih prepričati, da se vključijo v dodatno pokojninsko zavarovanje. Možnost bi bila tudi, da bi starši začeli varčevati za pokojnino svojih otrok, ko pa bi bili ti sami sposobni varčevati, bi se vloga zamenjala in bi mladi sami plačevali premijo. S tem bi se rešil tudi problem, da mladi začnejo varčevati prepozno.

5. Kako prepričate ljudi, da se odločijo za pokojninsko zavarovanje?

Vsakodnevno kontaktiramo javna in zasebna podjetja ter se trudimo, da delavcem čim bolj predstavimo problem in hkrati rešitev zanj. Iz dolgoletnih izkušenj opažam, da ljudje začnejo o varčevanju razmišljati šele takrat, ko jim pokažemo izračunano izplačilo premije, ki bi jo prejeli, če bi se odločili za varčevanje. Seveda pa imajo pri njihovi odločitvi pomembno vlogo tudi delodajalci. Pomembno je, kakšen pristop imajo do delavcev in koliko premije so pripravljeni izplačati zanje. Za mlade še nimamo prave rešitve, jih pa pozivamo, da se odločijo za individualno varčevanje, vsaj dokler ne dobijo prve redne zaposlitve.

6. Kako bi lahko mlade še bolj spodbudili k varčevanju in ozaveščanju o pomembnosti varčevanja za pokojnino?

Ugotavljamo, da mladi sami ne razmišljajo o varčevanju, trenutno je edina rešitev, da jih delodajalci spodbudijo k varčevanju in jim ponudijo določeno izplačano mesečno premijo kot nadomestilo. Saj so šele takrat pripravljeni odšteti tudi nekaj svojega denarja. Mladim je težko odšteti denar za varčevanje pokojnine, saj imajo v teh letih že veliko finančnih skrbi (stanovanjski stroški, kredit, avto, ...). Ne zavedajo pa se, da jim bo to varčevanje v starosti veliko pomenilo in zagotovilo finančno varnost. Trenutno skušamo čim več velikim, uspešnim podjetjem, ki še nimajo sklenjenega dodatnega pokojninskega zavarovanja za svoje zaposlene, predstaviti vse prednosti in s tem povišati odstotek mladih, ki varčujejo za svojo pokojnino.

7. Mislite, da je mogoče, da država spet uvede 100 % pokojnino?

Če se trenutno stanje ne bo spremenilo ali pa se bo celo poslabšalo, 100 % pokojnine zagotovo ne moremo pričakovati.

8. Ali mladim nudite kakšne ugodnosti za sklenitev dodatnega pokojninskega zavarovanja?

Vsi, ki pri nas sklenejo dodatno pokojninsko zavarovanje, imajo to ugodnost, da dobijo nezgodno zavarovanje brezplačno. Poleg tega pomeni vključitev v dodatno pokojninsko zavarovanje pri nas tudi vključitev v bonitetni program, ki našim članom nudi različne popuste pri sklenitvi drugih zavarovanj.

Priloga 2: Intervju z zavarovalno zastopnico v Modri zavarovalnici

1. Na kratko se predstavite, s kakšno vrsto zavarovanj se ukvarjate, zakaj ste se odločili prav za to vrsto?

Sem vodja za stike z javnostjo v Modri zavarovalnici. Podjetjem in fizičnim osebam svetujem in z njimi sklepam dodatna pokojninska zavarovanja. Na svoji poslovni poti sem se odločila in usmerila v pokojninska zavarovanja zato, ker menim, da se nekateri ljudje premalo zavedajo problematike, ki nas čaka v prihodnosti in jim želim pomagati, da bodo finančno stabilni tudi, ko ne bodo več delovno aktivni.

2. Koliko časa že delate na tem področju?

Več kot 10 let.

3. Kakšen delež mladih pri vas že varčuje?

Pri nas individualno varčuje zelo majhen odstotek mladih. Največ varčuje populacija, stara od 45 in 55 let. Tisti odstotek mladih, ki varčuje, pa varčuje prek svojih delodajalcev.

4. Kakšna je povprečna vplačana mesečna premija za dodatno pokojninsko varčevanje mladih?

Mladi se najpogostejšo odločijo za najnižjo mesečno premijo, ki trenutno znaša 30 € mesečno. Z leti pa opažamo, da vplačano premijo zvišujejo. Pri gospodarstvu pa se tisti, ki se za zavarovanje sploh odločijo, odločijo enako kot ostali, za 5,84 % bruto plače. Približno 4 % je tistih, ki se odločijo za individualno zavarovanje, to znaša okoli 30 € mesečno.

5. Ali mladim nudite kakšne ugodnosti pri varčevanju za pokojnino?

Ugodnosti, ki bi bile namenjene samo mladim, nimamo, imamo pa kolektivna varčevanja, ki zagotovo pritegnejo mlado in starejšo populacijo. Ta varčevanja so ugodna za delodajalce in tudi za delavce.

6. Zaradi katerih prednosti se mladi odločajo za varčevanje prav pri vaši zavarovalnici?

Vse pokojninske zavarovalnice imamo bolj ali manj enako ponudbo. Mladi se običajno odločajo za čim nižjo mesečno premijo, zato se odločijo za zavarovalnico z najboljšimi pogoji in pa seveda z najnižjo premijo.

7. Ali mislite, da so mladi dovolj ozaveščeni o samem problemu in trenutnem stanju v pokojninskem sistemu?

Sem prepričana, da ne, že z vidika odstotka mladih, ki pri nas varčujejo. Sama hodim po terenu in opazila sem, da se predavanj, ki jih izvajam po različnih podjetjih, udeležujejo predvsem starejši, mladi skoraj ne. Zdi se mi, da imajo enostavno predstavo, da oni tega preprosto še ne potrebujejo.

8. Kako bi lahko mlade še bolj spodbudili k dodatnemu varčevanju za pokojnino?

Predvsem s promocijami. Pri nas to izvajamo na družbenih omrežjih in na spletu. Seveda tudi več spodbude z različnih strani. Predstaviti jim je treba sistem varčevanja za pokojnino, dlje kot varčujejo, večjo rento bodo na koncu imeli. Predvsem pa to, da lahko z dolgoročnim načinom vplačujejo manjše mesečne premije. Naši varčevalni skladi pa imajo tudi donose, in vsakič, ko to na predstavitvah poudarim, se zagotovo najde nekdo, ki se v varčevanje poda iz tega razloga.

9. Ali mislite, da je možno, da bomo nekoč spet imeli 100 % pokojnino?

Zagotovo ne, saj se razmerje med delavci in upokojenci samo še slabša. Mislim, da se to razmerje nikoli več ne bo prevrtelo v čase, ko je bilo obratno. Število upokojencev vsak dan narašča, količina delavcev pa znatno pada.

Priloga 3: Anketni vprašalnik za študente Ekonomske fakultete (1ka)

Zdravo,

sem Tina Gnidovec, študentka Ekonomske fakultete v Ljubljani smer računovodstvo in revizija, kjer končujem 3. letnik. Za namen zaključne naloge bi potrebovala vašo pomoč, saj bom tako pridobila boljši pogled nad tem, kakšno je splošno poznavanje in razmišljanje o pokojnini med študenti. Prosim za sodelovanje v anketi, ki vam ne bo vzela več kot 10 minut.

Hvala za vaše sodelovanje in čas,

Tina

1. Spol:

- a) Moški
- b) Ženska

2. Starost:

- a) Od 19 do 21 let
- b) Od 22 do 26 let
- c) Nad 26 let

3. Socialni status:

- a) Študent
- b) Zaposlen
- c) Brezposeln

4. O pokojnini:

- a) Zelo resno razmišljam in zanjo tudi že varčujem
- b) Že razmišljam, vendar še ne varčujem
- c) Ne razmišljam, ker se mi ne zdi pomembno
- d) Ne razmišljam, ker še nisem toliko star
- e) Ne razmišljam, ker za to nimam dovolj denarja
- f) Ne razmišljam, ker se moram najprej zaposliti

5. Za upokojitev velja pogoj:

- a) Pogoj je za oba spola enak, in sicer 40 let delovne dobe in minimalna starost 60 let ali vsaj 15 let zavarovalne dobe in 65 let starosti
- b) Za ženske vsaj 40 let delovne dobe, za moške 45 let
- c) Delovna doba ni pomembna, ko sem star 60 let, se lahko upokojim
- d) Starost ni pomembna, potrebujem le 40 let delovne dobe

6. Ali mislite, da boste ob upokojitvi sploh prejeli pokojnino?
- a) Da, saj bom izpolnil zahtevano delovno dobo in starost
 - b) Da, saj mi to pripada
 - c) Ne, ker ne bom imel dovolj delovne dobe, saj še vedno študiram
 - d) Ne, ker se ne bom nikoli zaposlil
7. Kaj je vaš vir dohodka?
- a) Štipendija
 - b) Študentsko delo
 - c) Redna zaposlitev
 - d) Žepnina
 - e) Nimam rednega dohodka
8. Kakšna je višina vašega mesečnega dohodka?
- a) 50–100 €
 - b) 100–300 €
 - c) 300–500 €
 - d) Več kot 500 €
9. Katero od naštetih pokojninskih družb poznaš?
- a) Modra zavarovalnica
 - b) Prva pokojninska družba
 - c) Sava, pokojninska družba
 - d) Triglav, pokojninska družba
 - e) Ne poznam nobene
10. Kaj ponujajo pokojninske družbe?
- a) Upravljajo vzajemne pokojninske sklade in rente
 - b) Upravljajo z vsemi našimi skladi
 - c) Upravljajo naše premoženje in določajo višino odvedenega zneska za pokojnino
 - d) Ne vem, kaj nam ponujajo pokojninske družbe